

Székely Barnabás – Fáykiss Péter*:

Mennyire hatékony a hazai bankrendszer régiós összehasonlításban?

A hagyományos hatékonysági mutatók, mint például az eszközarányos költségek vagy a költség-bevétel arány, nem feltétlen tükrözik híven a banki szereplők valós teljesítményét. A költségeket és profitokat számos olyan tényező formálhatja, amely a piaci szereplők döntésein kívül esik. Pontosabb tehát úgy fogalmazni, hogy ezek a mutatók inkább az *eredményt*, és nem a bankok döntéseikhez köthető *teljesítményt* értékelik. Ennek fényében érdemes megvizsgálni, hogy a hazai bankrendszer hatékonysága régiós összehasonlításban hogyan alakult a válság után, ha ezeket a külső tényezőket is megfelelő módon figyelembe vesszük. Cikkünkben erre a kérdésre keressük a választ.

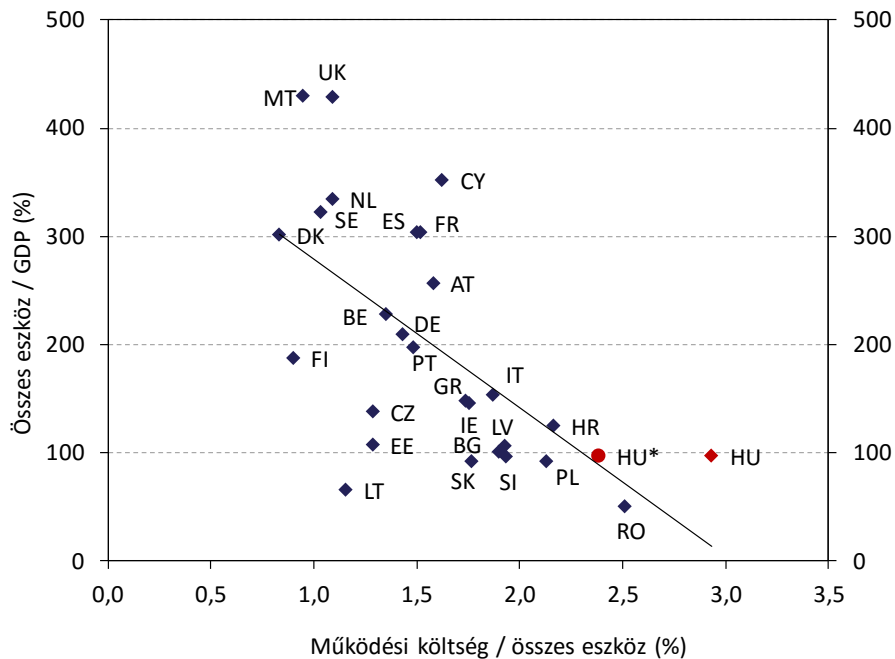
Miért jó, ha a bankrendszer versenyképes és költséghatékony?

Pénzügyi stabilitási szempontból fontos, hogy egy ország bankrendszere hosszabb távon is nyereséges és megfelelő tőkeszinttel rendelkező legyen. Emellett azonban talán kevesebb általános figyelem irányul a bankok versenyképességére és költséghatékonyására, pedig az alacsony költséghatékony és a magas költségbázis akár stabilitási kockázatot is jelenthet. Egy versenyképes, költséghatékony bankrendszer ugyanis hatékonyabban támogathatja – többek között a hitelezésen keresztül – a reálgazdaság működését, ezen túl pedig a bankok váratlan eseményekhez, esetleges külső sokkokhoz történő rugalmasabb alkalmazkodóképessége a pénzügyi rendszer stabilitását is erősíti. Ráadásul az ügyfelek oldalán a hatékonyabb banki működés közvetlen előnyökhöz vezethet az alacsonyabb árazáson (pl. kamatfelárak szintje) keresztül.

Banki hatékonyság nemzetközi összehasonlításban

A hagyományosnak tekinthető mutatók alapján a válság utáni időszakban a hazai bankrendszer meglehetősen alacsony költséghatékony mellett működött. A működési költségeket a bevételekhez mérő, ún. „cost to income” mutatót vizsgálva a hazai bankrendszer kevésbé marad el az éllóvasoktól, de ez inkább a viszonylag magas bevételi szinteknek, mintsem az alacsony költségbázisnak köszönhető. A 2017-es konsolidált adatok alapján például a magyar bankrendszer eszközarányos költség szintje az Európai Unió tagországainak bankrendszereihez képest továbbra is magasnak tekinthető, még a különböző szektorspecifikus közterhekkkel csökkentve is (1. ábra). Bár a méretgazdaságossági hatások miatt a bankrendszerek mérete és eszközarányos költség szintje között fordított kapcsolat azonosítható, Magyarországon még a jelenlegi banki penetráció mellett is érdemi tér van a bankrendszer költséghatékonyságának javítására. A saját GDP-hez viszonyítva hasonló méretű észt, szlovák vagy lengyel bankrendszer például lényegesen alacsonyabb költség szint mellett működik.

1. ábra: Bankrendszeri működési költség szintek az EU tagállamokban

Megjegyzés: 2017-es, konszolidált IFRS banki adatok alapján. HU* a külföldi leánybankok, a bankadó és a tranzakciós illeték nélküli értéket mutatja.

Forrás: MNB, EKB.

Ha azonban különböző országok bankjait, bankrendszerit hasonlítjuk össze hatékonysági szempontból, akkor érdemes figyelembe venni az adott ország sajátosságait is. A bankok teljesítményére ugyanis olyan tényezők is hatással lehetnek, amelyek nem a hitelintézetek döntéseinek függvénye – ilyen lehet például az eltérő bérszint, szabályozói környezet vagy egyéb piaci körülmények.

Hogyan mérhető pontosabban a banki hatékonyság?

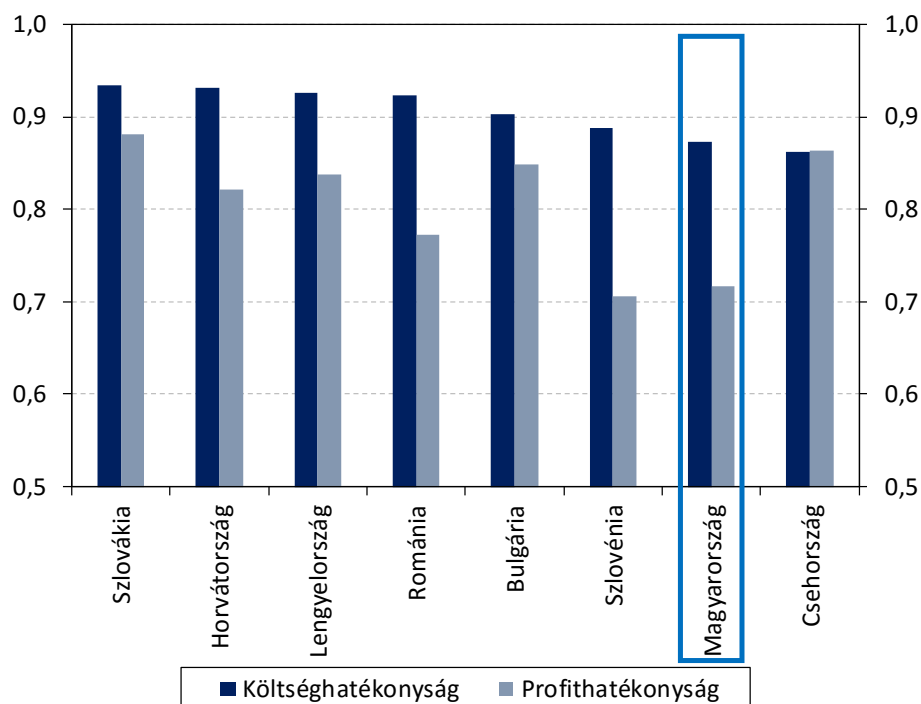
A fenti megfontolás alapján tehát a magyar bankok hatékonyságát egy olyan mutató segítségével érdemes mélyebben megvizsgálni, amely – a lehetőségekhez mérten – minden ilyen *külső* adottságnak számító tényező hatását figyelembe veszi. Ezen módszertan, az ún. Stochastic Frontier Analysis (SFA) keretében első lépésként megbecsüljük azt a minimum költség vagy maximum profit szintet, ami az optimális gyakorlatot követve elérhető lett volna az adott körülmények mellett, második lépésként pedig a hatékonyságot az ettől való elmaradás függvényében határozzuk meg.

Ezen „ideális” költség- vagy profitszint meghatározásakor minden olyan tényezőt igyekeztünk figyelembe venni, amely hatással lehet a bankok eredményeire, de független azok döntéseitől. Így egy olyan optimális szinthez viszonyíthatjuk a bankok realizált eredményeit, ami a valós lehetőségeiket tükrözi. Ebben a megközelítésben a hatékonyság 0 és 1 között alakulhat, az 1-es, mint maximális érték jelzi azt, ha az adott bank az ideális gyakorlatot követi.

A fent vázolt számítást elvégeztük 104 olyan pénzügyi intézményre, amelyek jól reprezentálják az egyes kelet-közép-európai országok bankrendszerit. A 2010 és 2016 közötti időszakot vizsgálva az

így számolt mutató alapján a hazai bankrendszer átlagos hatékonysága számottevően elmarad a régiós átlagtól – függetlenül attól, hogy a költségeket vagy a profitokat vesszük a teljesítmény mércéjének (2. ábra). Az eredmények tehát azt mutatják, hogy a hazai bankok átlagosan nagyobb mértékben maradnak el attól az ideális költség- és profitszinttől, amelyet a gazdasági körülmények meghatároznak számukra, mint a környező országok bankjai a számukra elérhető ideális teljesítményektől. Kedvező hír viszont, hogy az éves adatokat elemezve már javuló dinamika látható 2015-től: a költséghatékonysági értékek lassan felzárkóznak a régiós átlaghoz.

2. ábra: A régiós bankrendszerek átlagos költség- és profithatékonysága a válság után

Forrás: MNB, SNL.

Összefügg-e a banki hatékonyság a piaci részesedéssel vagy a külföldi tulajdonnal?

A vizsgálat során arra is lehetőség adódott, hogy áttekinthessük, mely tényezők ösztönzik a bankokat hatékonyabb működésre. A magasabb piaci részesedés például pozitív hatással van a hitelintézetek eredményére, ugyanakkor a fenti módszertan szerint számolva ezek a pénzügyi intézmények kevésbé hatékonyak. Ez csak látszólagos ellentmondás: a hagyományos mutatóra építő számításban megjelenik, hogy a nagyobb piaci részesedés előnyösebb helyzetbe hozza a bankokat a nagyobb piaci erőn keresztül. A fent bemutatott megközelítés azonban rávilágít, hogy a nagyobb méret miatt kedvezőbb hatékonyságnövelési lehetőségeket a nagyobb régiós bankok nem feltétlenül képesek kihasználni.

Emellett a régió bankrendszerével kapcsolatban felmerülhet kérdésként, hogy a külföldi tulajdonosok által behozott nemzetközi tapasztalatok, „jó gyakorlatok” megjelennek-e a magasabb banki hatékonyságban. Az elemzésünk alapján megállapítható, hogy a külföldi tulajdonban lévő bankok átlagosan nem voltak hatékonyabbak az elmúlt években a hazai tulajdonban lévőknél. Azaz, ha volt is ilyen hatás korábban, mára már nincs érdemi befolyással a banki hatékonyságra.

Összegzés

Láthattuk tehát, hogy a hagyományos mutatók alapján a magyar bankrendszer a régiós átlag alatt teljesített a válság utáni időszakban. Az sem fest előnyösebb képet, ha ezekből az eredményekből minden olyan hatást kiszűrünk, ami külső tényezőknek köszönhető. Ha szabatosan akarunk fogalmazni, így foglalhatjuk össze az eredményeket: a tágan vett piaci körülmények meghatározták a hazai bankok számára egy ideális profit- és költségszintet, amelytől ezek nagyobb mértékben maradtak el, mint a környező országok hitelintézetei a számukra elérhető ideális eredményektől.

Felmerülhet a kérdés, hogy hogyan javítható a banki hatékonyság. A pénzügyi szolgáltatások technológiai fejlesztését célzó újítások, szervezeti innovációk, FinTech megoldások banki működésbe való integrációja elősegítheti a banki költségbázis csökkenését, a költséghatékonyság javulását és az intézmények potenciális sokkokhoz való rugalmasabb alkalmazkodását. Egy hatékonyan működő és versenyképes pénzügyi szektor kialakulását a szabályozó és felügyeleti hatóságok is támogathatják annak érdekében, hogy az innovatív megoldások biztonságos módon, a banki hatékonyságot támogatva terjedjenek el. A cikkünk következő részében néhány olyan lehetséges eszközt mutatunk majd be, amellyel a szabályozó hatóságok segíthetik a FinTech innovációk megjelenését és beépülését a banki gyakorlatokba.

* A szerzők a Magyar Nemzeti Bank makroprudenciális igazgatója és elemzője